

ŞEFKAT YORGUNLUĞU ALANINDAKİ HEMŞİRELİK TEZLERİNİN BİBLİYOMETRİK ÖZELLİKLERİ VE METODOLOJİK EĞİLİMLERİ BIBLIOMETRIC CHARACTERISTICS AND METHODOLOGICAL TRENDS OF NURSING THESES IN THE FIELD OF COMPASSION FATIGUE

Ferzan Kalaycı Emek¹, Şeyda Gül Maytalman², Ayşegül Zengin³

¹Sorumlu yazar/Corresponding author: Arş. Gör., Ferzan Kalaycı Emek, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Kütahya Sağlık Yüksekokulu, Kütahya, Türkiye, ferzan.kalayciemek@ksbu.edu.tr, Orcid No: 0000-0000-2606-1353

²Öğrenci Hemşire, Şeyda Gül Maytalman, Maltepe Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye, seydagulmaytalman@gmail.com, Orcid No: 0009-0003-8976-249X

³Öğrenci Hemşire, Ayşegül Zengin, Maltepe Üniversitesi, Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye, aysegulzenn@gmail.com, Orcid No: 0009-0000-5726-1277

ÖZET

Giriş: Hemşirelik uygulamalarındaki yoğun iş yükü, sürekli hasta teması ve yüksek duygusal emek gereksinimi; şefkat yorgunluğu, tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık gibi değişkenlerin bireysel, klinik ve örgütsel sonuçlarla ilişkilendirilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, koruyucu müdahalelerin geliştirilmesi ve kurumsal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi amacıyla alandaki lisansüstü araştırma eğilimlerinin sistematik biçimde değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Yöntemler: Bu çalışma, 2019–2025 yılları arasında Türkiye Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nde "Şefkat Yorgunluğu" anahtar kelimesi ile taranan hemşirelik alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik ve metodolojik özelliklerini inceleyerek akademik eğilimleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, betimsel ve retrospektif doküman incelemesi olarak yürütülmüştür. Veriler, 01–10 Şubat 2026 tarihleri arasında Ulusal Tez Merkezi veri tabanında ilgili anahtar kelime kullanılarak elde edilmiştir. İncelenen tezler; yayın yılı, danışman unvanı, tez türü, araştırma yöntemi, örneklem yapısı, üniversite ve veri toplama araçları açısından değerlendirilmiş; analizde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır.

Bulgular: İncelenen tezlerin tamamının yüksek lisans düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Yayınların 2019–2025 yılları arasındaki her bir yıl için toplamın %16,7'sini oluşturduğu saptanmıştır. Üniversite dağılımında Akdeniz ve Manisa Celal Bayar Üniversiteleri (%33,3) öne çıkarken; danışman unvanlarında Doç. Dr. (%66,7) ağırlığı görülmüştür. Araştırma yöntemlerinde nicel tasarımların baskın olduğu (%66,7); nitel (%16,7) ve karma yöntemli (%16,7) çalışmaların ise sınırlı kaldığı görülmüştür. Örneklem grubunun büyük ölçüde hemşirelerden oluştuğu (%83,3), büyüklüklerin ise 10–50, 100–200 ve 200 üzeri aralıklarında eşit oranda (%33,3) dağıldığı belirlenmiştir. Veri toplama araçlarında kişisel tanıtım formları (%100) ve şefkat yorgunluğu ölçekleri (%83,3) ilk sırada yer almıştır. Buna karşılık öz-bakım (%16,7), psikolojik dayanıklılık (%16,7) ve alarm yorgunluğu (%16,7) ölçekleri daha kısıtlı kullanılmıştır.

Sonuç: Bulgular, şefkat yorgunluğu konusundaki tezlerin ağırlıklı olarak yüksek lisans düzeyinde, nicel desende ve hemşire örnekleminde yoğunlaştığını göstermektedir. Ölçüm sürecinde şefkat yorgunluğu odaklı ölçekler öne çıkarken, koruyucu psikososyal değişkenlerin sınırlı ele alındığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, gelecekte müdahale temelli, boylamsal ve karma yöntemli çalışmaların artırılması; farklı örneklem gruplarını kapsayan ve koruyucu değişkenleri birlikte değerlendiren araştırmalara daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Lisansüstü, Şefkat, Şefkat Yorgunluğu, Tez.

ABSTRACT

Introduction: The heavy workload, constant patient contact, and high emotional labor requirements in nursing practice lead to the association of variables such as compassion fatigue, burnout, and psychological resilience with individual, clinical, and organizational outcomes. Therefore, systematically evaluating postgraduate research trends in the field is important for developing preventive interventions and strengthening institutional support mechanisms.

Methods: This study aims to reveal academic trends by examining the bibliometric and methodological characteristics of postgraduate theses in the field of nursing searched with the keyword "Compassion Fatigue" in the Turkish Higher Education Council National Thesis Center between 2019 and 2025. The research was conducted as a descriptive and retrospective document review. Data were obtained between February 1 and 10, 2026, using the relevant keyword in the National Thesis Center database. The theses examined were evaluated in terms of publication year, supervisor title, thesis type, research method, sample structure, university, and data collection tools; frequency and percentage distributions were used in the analysis.

Results: It was determined that all the theses examined were at the master's level. Publications constituted 16.7% of the total for each year between 2019–2025. In terms of university distribution, Akdeniz and Manisa Celal Bayar Universities stood out (33.3%), while Associate Professors (66.7%) were the most common advisor. In terms of research methods, quantitative designs were dominant (66.7%); qualitative (16.7%) and mixed methods (16.7%) studies were limited. The sample group consisted largely of nurses (83.3%), and the size was equally distributed in the ranges of 10–50, 100–200, and over 200 (33.3%). Personal information forms (100%) and compassion fatigue scales (83.3%) were the most common data collection tools. In contrast, self-care (16.7%), psychological resilience (16.7%), and alarm fatigue (16.7%) scales were used more sparingly.

Conclusion: The findings show that theses on compassion fatigue are predominantly at the master's level, have a quantitative design, and are concentrated in a nurse sample. While compassion fatigue-focused scales are prominent in the measurement process, it is understood that protective psychosocial variables are addressed to a limited extent. Accordingly, it is recommended that intervention-based, longitudinal, and mixed-methods studies be increased in the future; and that more research covering different sample groups and evaluating protective variables together be included.

Keywords: Nursing, Graduate, Compassion, Compassion Fatigue, Thesis.

MAKALE BİLGİSİ

Makale Tarihleri

Gönderim: 25.03.2026

Kabul: 08.06.2026

ARTICLE INFO

Article History

Received: 25.03.2026

Accepted: 08.06.2026

1. GİRİŞ

Modern sağlık sistemlerinin temel taşı olan hemşirelik mesleği; teknolojik ilerlemeler, demografik dönüşümler ve artan hasta kompleksitesi nedeniyle tarihin en zorlu dönemlerinden birini yaşamaktadır. Hemşireler, profesyonel rollerini icra ederken yalnızca fiziksel bir iş yükü üstlenmemekte, aynı zamanda "duygusal emek" (emotional labor) olarak kavramsallaştırılan, hastanın acısını anlama ve dindirme sürecinde yoğun bir psikolojik enerji harcamaktadırlar (Peters, 2023). Ancak, başkalarının travmalarına ve acılarına sürekli, derinlemesine maruz kalmak, bakımı sunan profesyonelde "bakım vermenin bedeli" olarak nitelendirilen şefkat yorgunluğuna (compassion fatigue) yol açmaktadır (Figley, 2019; Stamm, 2022). Özellikle COVID-19 pandemisi sonrası küresel sağlık iş gücünde gözlenen "Büyük İstifa" (Great Resignation) dalgası, şefkat yorgunluğunun bireysel bir sorundan öte, sistemik bir kriz olduğunu kanıtlamıştır (Hofmeyer ve ark., 2021).

Şefkat yorgunluğu; semptomatik olarak ikincil travmatik stres ve tükenmişliğin bir kombinasyonu olarak tezahür ederken, hemşirenin empati kurma yeteneğinde aşınma, duygusal hissizleşme ve mesleki tatminde radikal bir düşüş ile karakterizedir (Coetzee & Laschinger, 2020). Güncel literatür, bu fenomenin yalnızca yoğun bakım veya onkoloji gibi "yüksek riskli" alanlarla sınırlı

kalmadığını, tüm klinik birimlerde sistemik bir risk faktörü haline geldiğini göstermektedir (Sullivan ve ark., 2022). Şefkat yorgunluğu yaşayan hemşirelerde görülen kognitif zayıflama ve dikkat dağınıklığı, hasta güvenliğini doğrudan tehdit etmekte ve tıbbi uygulama hatalarının (malpraktis) temel prediktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Kelly & Jones, 2023).

Bu patolojik sürece karşı savunma mekanizması olarak öne çıkan psikolojik dayanıklılık (resilience), öz-şefkat (self-compassion) ve bilinçli farkındalık (mindfulness) temelli öz-bakım stratejileri, şefkat yorgunluğunun önlenmesinde anahtar değişkenler olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz & Arslan, 2024). Literatürdeki güncel tartışmalar, bireysel dayanıklılığın önemli olduğunu ancak kurumsal destek mekanizmaları ve adil çalışma ortamı ile desteklenmediği sürece "şefkat yorgunluğu" riskinin elimine edilemeyeceğine işaret etmektedir (Rizo ve ark., 2021). Türkiye özelinde, hemşirelerin sosyo-ekonomik koşulları ve çalışma saatlerinin yoğunluğu göz önüne alındığında, bu kavramların ulusal literatürde nasıl konumlandırıldığı kritik bir önem arz etmektedir.

Türkiye'deki hemşirelik akademisi, son beş yılda şefkat yorgunluğu ve ilişkili psikososyal çıktılara yönelik araştırmalarda niceliksel bir artış kaydetmiştir. Ancak, bu bilgi üretiminin

hangi metodolojik paradigma üzerine inşa edildiği, hangi ölçüm enstrümanlarının (ölçeklerin) geçerli kabul edildiği ve hangi koruyucu müdahalelerin literatürde eksik kaldığı üzerine kapsamlı bir "meta-bakış" eksikliği hissedilmektedir (Öztürk ve ark., 2025). Lisansüstü tezler, bir disiplinin gelecekteki bilimsel yönelimlerini tayin eden en temel entelektüel sermayedir. Dolayısıyla, bu tezlerin sistematik ve bibliyometrik analizi, literatürdeki boşlukları (gap) tespit etmek ve gelecekteki müdahale çalışmalarına (interventional research) teorik zemin hazırlamak açısından vazgeçilmezdir.

Bu çalışma, 2019-2025 yılları arasında Türkiye’de hemşirelik alanında hazırlanan lisansüstü tezleri; metodolojik karakteristikler, örneklem dinamikleri ve tematik yönelimler açısından incelemektedir. Araştırmadan elde edilen bulguların, hemşirelik eğitim müfredatlarının revize edilmesi, klinik yönetim stratejilerinin şefkat odaklı yapılandırılması ve gelecek araştırmaların tasarlanması noktasında akademiye ve sağlık otoritelerine rehberlik etmesi hedeflenmektedir.

2. YÖNTEMLER

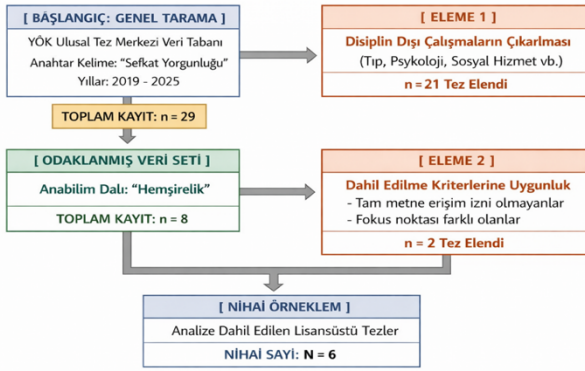
2.1. Araştırma deseni

Bu araştırma, hemşirelik literatüründe şefkat yorgunluğu fenomenine ilişkin lisansüstü düzeydeki akademik eğilimleri belirlemek amacıyla betimsel ve retrospektif doküman

incelemesi modelinde tasarlanmıştır. Doküman incelemesi, belirli bir zaman dilimi içerisinde üretilmiş yazılı materyallerin, araştırma problemi doğrultusunda sistematik olarak analiz edilmesine olanak tanıyan nitel/nicel bir araştırma yöntemidir (Karasar, 2022). Çalışma, mevcut tezlerin metodolojik ve tematik özelliklerini sayısal verilerle ortaya koyduğu için aynı zamanda bir bibliyometrik analiz niteliği taşımaktadır. İncelenen tez sayısının sınırlı olması nedeniyle bu çalışma, genellenebilir bibliyometrik sonuçlar üretmekten çok, Türkiye’de hemşirelik alanında şefkat yorgunluğu konusundaki lisansüstü tezlerin mevcut durumunu ortaya koyan keşifsel nitelikte bir bibliyometrik ve metodolojik inceleme olarak değerlendirilmiştir.

2.2. Veri toplama süreci ve kapsam

Araştırmanın verileri, 01–10 Şubat 2026 tarihleri arasında, Türkiye’deki lisansüstü akademik çıktılarının resmi arşivi olan Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinden elde edilmiştir. Veri toplama sürecindeki akış şeması şekil 1 de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırmaya dâhil edilen lisansüstü tezlerin seçim sürecine ilişkin akış şeması

Araştırma kapsamında yürütülen taramada, çalışmanın odak kavramını oluşturan “şefkat yorgunluğu” terimi temel anahtar kelime olarak kullanılmıştır. Tarama kapsamının kontrol edilmesi amacıyla “merhamet yorgunluğu” ve “compassion fatigue” anahtar kelimeleriyle de ek taramalar yapılmıştır. Tarama, YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “Dizin”, “Bölüm” ve “Konu” alanlarında “Hemşirelik” ölçütü esas alınarak sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın dahil edilme kriterleri, tezlerin 2019–2025 yılları arasında tamamlanmış olması, hemşirelik anabilim dallarında hazırlanmış bulunması, tam metin erişimine açık olması ve şefkat yorgunluğu kavramını temel değişken olarak ele alması şeklinde belirlenmiştir. Dışlanma kriterleri ise hemşirelik alanı dışında, tıp, psikoloji ve sosyal hizmet gibi farklı disiplinlerde hazırlanmış tezler ile yalnızca tükenmişlik kavramına odaklanan ve şefkat yorgunluğunu doğrudan incelemeyen çalışmalar olarak

tanımlanmıştır.

2.3. Verilerin sınıflandırılması ve analizi

Elde edilen tezler, araştırmacılar tarafından oluşturulan "Tez İnceleme Formu" aracılığıyla standardize edilmiş parametreler doğrultusunda kategorize edilmiştir. Analiz edilen parametreler şunlardır:

1. Tanımlayıcı Özellikler: Yayın yılı, üniversite türü ve adı, tez düzeyi (Yüksek Lisans/Doktora).
2. Akademik Yapı: Danışman unvanı (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi).
3. Metodolojik Özellikler: Araştırma yöntemi, örneklem grubu, örneklem büyüklüğü ve veri toplama araçları.

2.4. Verilerin analizi

Verilerin istatistiksel analizi, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kategorik verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistiksel yöntemlerden olan frekans (n) ve yüzde (%) dağılımları kullanılarak bulgular tablolaştırılmıştır. İncelenen tez sayısının sınırlı olması nedeniyle atıf ağı, ortak yazar ağı, kurumlar arası iş birliği ağı veya anahtar kelime eş-oluşum analizi gibi ileri bibliyometrik analizler yapılmamıştır. Bu nedenle analizler frekans, yüzde dağılımları, tematik eğilimler ve yönetsel karşılaştırmalar ile sınırlandırılmıştır.

2.5. Etik kurallar

Araştırma, kamuya açık ve erişilebilir ikincil veriler üzerinden yürütüldüğü için etik kurul

onayı gerektirmemektedir. Çalışma sürecinde bilimsel etik ilkelere uygun hareket edilmiş; incelenen tezler kaynak gösterme ve akademik dürüstlük ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Tezlerin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin bulgular

İncelenen lisansüstü çalışmaların zamansal dağılımı analiz edildiğinde, 2019-2025 yılları arasında literatüre her yıl birer adet ($f=1$, %16,7) çalışma kazandırıldığı ve bu sürecin süreklilik arz ettiği görülmektedir. Örneklemi oluşturan çalışmaların tamamının (%100) Yüksek Lisans Tezi statüsünde olması dikkat çekici bir bulgudur. Kurumsal dağılım açısından bakıldığında; çalışmaların %33,3'ünün ($f=2$) Akdeniz Üniversitesi, %33,3'ünün ($f=2$) Manisa Celal Bayar Üniversitesi bünyesinde yürütüldüğü saptanmıştır. Çankırı Karatekin Üniversitesi ve Ege Üniversitesi ise sürece %16,7 ($f=1$) oranında katkı sağlamıştır. Danışman unvanları incelendiğinde; Doçent Doktorların %66,7 ($f=4$) ile en yüksek rehberlik oranına sahip olduğu, Profesör Doktor ve Dr. Öğretim Üyesi unvanlarının ise %16,7'şer pay aldığı belirlenmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı

Kategori	Alt Kategoriler	Sayı (f)	Yüzde (%)
Yayın Yılı	2019	1	%16,7
	2020	1	%16,7
	2021	1	%16,7
	2023	1	%16,7
	2024	1	%16,7
	2025	1	%16,7
Tez Türü	Yüksek Lisans Tezi	6	%100
Üniversite Dağılımı	Akdeniz Üniversitesi	2	%33,3
	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	2	%33,3
	Çankırı Karatekin Üniversitesi	1	%16,7
	Ege Üniversitesi	1	%16,7
Danışman Unvanı	Doçent Doktor	4	%66,7
	Profesör Doktor	1	%16,7
	Dr. Öğretim Üyesi	1	%16,7
Araştırma Yöntemi	Nitel (Tanımlayıcı, İlişki Arayıcı, Metodolojik)	4	%66,7
	Nitel (Fenomenolojik)	1	%16,7
	Karma Yöntem	1	%16,7
Örneklem Grubu	Hemşireler (Psikiyatri, Perinatal vb.)	5	%83,3
	Hemşire ve Ebeler	1	%16,7
Örneklem Sayısı	10 - 50 Arası (Nitel Odaklı)	2	%33,3
	100 - 200 Arası	2	%33,3
	200 Üzeri	2	%33,3
Kullanılan Ölçekler	Şefkat / Merhamet Yorgunluğu Ölçekleri	5	%83,3
	Kişisel / Birey Tanıtım Formları	6	%100,0
	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları	3	%50,0
	Maslach Tükenmişlik Ölçeği	2	%33,3
	Öz-Şefkat / Öz-Bakım Ölçekleri	1	%16,7
	Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	1	%16,7
	Alarm Yorgunluğu Ölçeği	1	%16,7
Toplam Çalışma		6	%100,0

3.2. Metodolojik yapı ve örneklem karakteristikleri

Araştırmaların tasarım süreçleri değerlendirildiğinde; nicel araştırma yöntemlerinin (tanımlayıcı, ilişki arayıcı ve metodolojik) %66,7 (f=4) oranla baskın yöntem olduğu görülmektedir. Nitel (fenomenolojik) ve karma yöntem yaklaşımları ise literatürde daha sınırlı (%16,7) temsil edilmektedir. Örneklem gruplarının %83,3'ünü (f=5) psikiyatri ve perinatal gibi spesifik alanlarda görev yapan hemşirelerin oluşturduğu, %16,7'lik bir dilimin ise hemşire ve ebeleri kapsadığı saptanmıştır. Örneklem sayısı dağılımı; 10-50 arası, 100-200 arası ve 200 üzeri gruplarda tam bir eşitlik (%33,3) sergilemektedir.

3.3. Ölçme araçları ve tematik odak alanları

Tezlerde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde, "Kişisel/Birey Tanıtım Formları"nın tüm çalışmalarda (%100) standart olduğu görülmektedir. Diğer ölçme araçlarına dair bulgular şöyledir:

- Şefkat/Merhamet Yorgunluğu Ölçekleri: %83,3 (f=5) kullanım oranıyla en temel ölçüt olarak saptanmıştır.
- Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları: Çalışmaların %50'sinde (f=3) nitel veriyi desteklemek amacıyla tercih edilmiştir.
- Psikolojik Faktörler: Maslach Tükenmişlik Ölçeği %33,3 (f=2) oranında

yer bulurken; Psikolojik Dayanıklılık, Öz-Şefkat ve Alarm Yorgunluğu gibi değişkenlerin her birinin %16,7 (f=1) oranında sınırlı kaldığı belirlenmiştir.

Tablo 2. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Metodolojik Özellikleri ve Temel Bulguları

Yıl	Yazar	Danışman	Anabilim Dalı / Üniversite	Tez Türü	Tez Adı	Araştırma Türü	Örneklem Grubu	Örneklem Sayısı	Kullanılan Veri Toplama Araçları	Sonuç
2019	Sevde Uçar Özdemir	Doç. Dr. Adalet Kutlu	Hemşirelik Anabilim Dalı / Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Yüksek Lisans Tezi	Şefkat Yorgunluğu Ölçeği'nin Türkçe Geçerlilik ve Güvenirliliği	Metodolojik araştırma	Hemşireler	416	Hemşire Bilgi Formu, Şefkat Yorgunluğu Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Ölçeği	Şefkat Yorgunluğu Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik sonuçlarının kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir.
2020	Şule Kesbiç	Doç. Dr. İlkay Boz	Hemşirelik Anabilim Dalı / Akdeniz Üniversitesi	Yüksek Lisans Tezi	Perinatal Alanda Çalışan Hemşirelerin Şefkat Yorgunluğu ve Memnuniyeti Deneyimleri	Nitel araştırma	Bir üniversite hastanesinin perinatal ünitelerinde çalışan hemşireler	13	Kişisel Bilgi Formu, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Hemşirelerin perinatal alanda şefkat yorgunluğu ve şefkat memnuniyetini eş zamanlı ve döngüsel olarak deneyimledikleri belirlenmiştir. Bebek kayıpları, ölü doğumlar ve yoğun iş yükü şefkat yorgunluğunu artırırken; sağlıklı doğum süreci ve hasta/ailenin teşekkürleri şefkat memnuniyetini desteklemiştir.
2021	Aynur Solmaz	Doç. Dr. Adalet Kutlu	Hemşirelik Anabilim Dalı / Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Yüksek Lisans Tezi	Covid-19 Salgını Döneminde Hemşirelerdeki Şefkat Yorgunluğu ve Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı kesitsel araştırma	Turgutlu Devlet Hastanesi'nde görev yapan hemşireler	181	Hemşire Bilgi Formu, Maslach Tükenmişlik Ölçeği, Şefkat Yorgunluğu Ölçeği	Pandemi döneminde hemşirelerin şefkat yorgunluğu ve tükenmişlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Şefkat yorgunluğu ile tükenmişliğin tüm alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.
2023	Alev Memişoğlu	Doç. Dr. İlkay Boz	Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı / Akdeniz Üniversitesi	Yüksek Lisans Tezi	Kadın Doğum Alanında Çalışan Hemşire ve Ebelerin Öz-Şefkatini Öz-Bakım, Şefkat Yorgunluğu ve Psikolojik Dayanıklılık Yorar mı? Bir Karma Yöntem Çalışması	Karma yöntem araştırması; açıklayıcı sıralı desen	Kadın doğum alanında çalışan hemşire ve ebeler	144 nicel; 19 nitel	Kişisel Bilgi Formu, Öz-Şefkat Ölçeği Kısa Formu, Öz-Bakım Görsel Kıyaslama Ölçeği, Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Öz-bakım ve psikolojik dayanıklılık düzeyi arttıkça öz-şefkat düzeyinin de arttığı; şefkat yorgunluğunun ise öz-şefkati olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Nitel bulgular nicel sonuçları desteklemiştir.
2024	Ghadeer Hüseyin Ali ALİ	Dr. Öğretim Üyesi Hilal Altundal Duru	Çankırı Karatekin Üniversitesi/Hemşirelik Anabilim Dalı	Yüksek Lisans Tezi	Psikiyatri Servisi Hemşirelerinin Öz-Şefkat,Şefkatli Bakım ve Şefkat Yorgunluğuna İlişkin Deneyimleri: Kalitatif Bir Çalışma	Kalitatif (Nitel) Araştırma-Fenomonolojik Desen	Hemşireler	10	Yapılandırılmış Görüşme Formu	Psikiyatri hemşirelerinin, hastaların öfke ve şiddet içeren davranışları nedeniyle ciddi şefkat yorgunluğu yaşadıkları, bu durumun onları duygusal olarak tükettiği ve meslektan uzaklaşma isteği uyandırdığı saptanmıştır. Hemşirelerin öz-şefkat kavramına dair farkındalıklarının düşük olduğu ancak şefkatli bakımı profesyonel bir sorumluluk olarak gördükleri; yaşadıkları zorluklarla başa çıkmak için kurumsal desteğe ihtiyaç duymaktadırlar.
2025	Fadim Nur Ceran	Prof. Dr. Ülkü Güneş	Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı / Ege Üniversitesi	Yüksek Lisans Tezi	Hemşirelerde Alarm Yorgunluğu ile Şefkat Yorgunluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Tanımlayıcı nicel araştırma	Hemşireler	250	Birey Tanıtım Formu, Alarm Yorgunluğu Ölçeği, Şefkat Yorgunluğu Ölçeği	Hemşirelerin orta düzeyde alarm yorgunluğu ve orta düzeyde şefkat yorgunluğu yaşadığı belirlenmiştir. Ancak alarm yorgunluğu ile şefkat yorgunluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır.

4. TARTIŞMA

Araştırmada incelenen tezlerin 2019, 2020, 2021, 2023, 2024 ve 2025 yıllarında birer çalışma ile temsil edildiği, 2022 yılında ise dahil edilme ölçütlerini karşılayan herhangi bir teze ulaşamadığı görülmektedir. Bu bulgu, şefkat yorgunluğu konusunun hemşirelik alanında ilgi gören ancak üretim hacmi bakımından henüz sınırlı bir araştırma alanı olduğunu düşündürmektedir. Çalışmaların tamamının yüksek lisans tezi düzeyinde olması ve nicel araştırma desenlerinin baskınlık göstermesi, alanın Türkiye’de daha çok sorunun görünürlüğünü ortaya koymaya ve değişkenler arası ilişkileri tanımlamaya odaklanan bir evrede bulunduğunu göstermektedir. Benzer biçimde Peters (2018), şefkat yorgunluğu kavramının hem kuramsal netliğe hem de bireysel ve örgütsel düzeyde önleyici yaklaşımlara gereksinim duyduğunu vurgulamıştır. Sabo’ya (2011) göre de şefkat yorgunluğu yalnızca bakım verenin duygusal yükünü tanımlayan bir durum değil, aynı zamanda hemşirelik işinin yapısal koşullarıyla ilişkili bir mesleki risk alanıdır. Ayrıca Sinclair ve arkadaşları (2017), şefkat yorgunluğu kavramının literatürde sıklıkla tükenmişlik ve ikincil travmatik stres ile iç içe kullanıldığını; bu nedenle yalnızca yaygınlık belirlemeye dayalı çalışmaların yeterli olmadığını, daha derinlemesine ve kavramsal olarak

temellendirilmiş araştırmalara ihtiyaç bulunduğunu bildirmiştir. Bu bağlamda, mevcut bulgular Türkiye’deki lisansüstü araştırmaların ağırlıklı olarak tanımlayıcı ve ilişkisel düzeyde kaldığını; müdahale, model geliştirme ve kuramsal test etme aşamasına henüz güçlü biçimde geçilemediğini düşündürmektedir.

Tezlerde kişisel/birey tanıtım formlarının tüm çalışmalarda kullanılması ve şefkat/merhamet yorgunluğu ölçeklerinin %83,3 oranında yer alması, araştırmaların ağırlıklı olarak risk ve sorun odaklı bir eksende ilerlediğini göstermektedir. Oysa Stamm’ın (2010) Profesyonel Yaşam Kalitesi yaklaşımında vurgulandığı üzere, hemşirelerin mesleki iyi oluşu yalnızca şefkat yorgunluğu ya da tükenmişlik ile değil, aynı zamanda şefkat memnuniyeti gibi koruyucu boyutlarla birlikte değerlendirilmelidir. Nitekim Jarrad ve Hammad (2020), uzmanlaşmış onkoloji hemşirelerinde şefkat yorgunluğu, tükenmişlik ve şefkat memnuniyetinin birlikte ele alınmasının daha bütüncül bir değerlendirme sunduğunu göstermiştir. Benzer şekilde ruh sağlığı hemşirelerine odaklanan sistematik derleme ve meta-analizde, profesyonel yaşam kalitesinin yalnızca olumsuz boyutlarla değil, aynı zamanda olumlu mesleki deneyimlerle değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir (Lobo et al., 2024). Bu açıdan değerlendirildiğinde, bulgularımızda

psikolojik dayanıklılık, öz-şefkat ve alarm yorgunluğu gibi koruyucu ya da bağlamsal değişkenlerin yalnızca sınırlı düzeyde yer bulması, Türkiye'deki tezlerin daha çok sorunun sonuçlarını saptamaya yöneldiğini; koruyucu mekanizmaları, güçlendirici bireysel kaynakları ve olumlu mesleki çıktılarını inceleyen araştırmaların ise henüz yeterince gelişmediğini göstermektedir. Ayrıca son yıllarda hem öz-şefkat müdahalelerinin hem de bilinçli öz-bakımın hemşirelerde stres, tükenmişlik ve travmatik yükü azaltma potansiyeline sahip olduğu bildirilmektedir (Bian et al., 2025; Wei et al., 2025). Bu nedenle gelecekte yapılacak tezlerde yalnızca şefkat yorgunluğunun düzeyinin değil, onu azaltabilecek psikososyal kaynakların da sistematik biçimde ele alınması önem taşımaktadır.

Araştırmaların büyük bölümünün psikiyatri ve perinatal alanlar gibi belirli uzmanlık alanlarında görev yapan hemşireler üzerinde yürütülmesi, şefkat yorgunluğunun bağlamsal niteliğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Özellikle duygusal emeğin yüksek, hasta ve aile ile temasın yoğun, klinik belirsizliğin fazla olduğu alanlarda hemşirelerin ikincil travmatik yük ve duygusal tükenme bakımından daha kırılgan olabildiği bildirilmektedir (Sabo, 2011). Ruh sağlığı hemşirelerine ilişkin sistematik derleme ve meta-analiz de, bu alanda çalışan hemşirelerde şefkat memnuniyeti, tükenmişlik ve ikincil

travmatik stresin birlikte değerlendirilmesinin gerekli olduğunu; çalışma ortamı, ekip desteği ve mesleki dayanıklılığın önemli belirleyiciler arasında yer aldığını göstermektedir (Lobo et al., 2024). Bunun yanında onkoloji hemşirelerine yönelik sistematik derleme ve meta-analiz, yüksek duygusal yük taşıyan uzmanlık alanlarında şefkat yorgunluğu ve düşük şefkat memnuniyeti riskinin daha belirgin olabileceğini ortaya koymuştur (Ortega-Campos et al., 2020). Bu bağlamda psikiyatri ve perinatal alanlara yoğunlaşan tezler, belirli klinik alanlara özgü risk örüntülerini görünür kılmak bakımından değerli olmakla birlikte; farklı bölgeler, kurumlar ve klinik alanlar arasında karşılaştırma yapabilen çok merkezli araştırmaların eksikliği, bulguların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ayrıca tezlerin belirli üniversitelerde kümelenmesi, bu kurumlarda konuya yönelik akademik ilgi, danışmanlık deneyimi ve saha erişiminin daha güçlü olabileceğini düşündürmektedir.

Güncel uluslararası literatürde şefkat yorgunluğu artık yalnızca bireysel bir duygusal yüklenme sorunu olarak değil, hemşire işgücünün sürdürülebilirliği, bakım kalitesi ve hasta güvenliği ile ilişkili yapısal bir mesele olarak ele alınmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün *State of the World's Nursing 2025* raporu, hemşire işgücünün güçlendirilmesinin sağlık sistemlerinin

dayanıklılığı için temel olduğunu vurgulamakta; eğitim, istihdam, liderlik ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini öncelikli alanlar arasında göstermektedir (World Health Organization [WHO], 2025). Benzer biçimde Uluslararası Hemşireler Konseyi de hemşirelerin iyi oluşunun korunmamasının, hem işgücü kaybını hem de bakımın sürekliliğini tehdit eden küresel bir kriz boyutu taşıdığını belirtmektedir (International Council of Nurses [ICN], 2025). Bu çerçevede şefkat yorgunluğu, yalnızca bireysel dayanıklılığın zayıflamasıyla ilgili değil; aynı zamanda kurumsal destek eksikliği, yoğun iş yükü ve güvensiz çalışma ortamlarıyla ilişkili bir sağlık insan gücü sorunu olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Li ve arkadaşlarının (2024) sistematik derleme ve meta-analizi, hemşire tükenmişliğinin daha düşük hasta güvenliği, daha düşük bakım kalitesi ve daha düşük hasta memnuniyeti ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Çalışmamızda yalnızca bir tezde yer bulan alarm yorgunluğu değişkeni de bu yeni risk alanlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Güncel derlemeler, sık ve klinik açıdan anlamlı olmayan alarmlara maruziyetin duyarsızlaşma, dikkat dağılması, stres artışı ve hasta güvenliğinde zayıflama ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Lewandowska et al., 2020; Michels et al., 2025). Bu nedenle gelecekteki tezlerin sadece prevalansı belirleyen kesitsel tasarımlarla sınırlı kalmaması; öz-şefkat, dayanıklılık, öz-

bakım, ekip desteği, klinik süpervizyon ve alarm yönetimi gibi bireysel ve kurumsal müdahaleleri test eden deneysel ve boylamsal modellere yönelmesi daha güçlü bir akademik katkı sağlayacaktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, 2019–2025 yılları arasında Türkiye’de hemşirelik alanında şefkat yorgunluğu konusunda hazırlanmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Bulgular, alandaki çalışmaların sınırlı sayıda olduğunu, tamamının yüksek lisans düzeyinde yürütüldüğünü ve çoğunlukla nicel, tanımlayıcı araştırmalardan oluştuğunu göstermiştir. Çalışmaların daha çok psikiyatri ve perinatal alanlarda görev yapan hemşirelere odaklandığı, veri toplama araçlarında ise şefkat yorgunluğu ölçeklerinin ön planda olduğu belirlenmiştir. Buna karşın psikolojik dayanıklılık, öz-şefkat ve öz-bakım gibi koruyucu değişkenlerin yeterince ele alınmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak, bu çalışma hemşirelik alanında şefkat yorgunluğu konusuna ilişkin lisansüstü tezlerin genel eğilimlerini ortaya koyarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. İncelenen tezler, şefkat yorgunluğunun hemşirelerin mesleki iyilik hâli, tükenmişlik düzeyi, psikolojik dayanıklılığı, öz-şefkati ve bakım verme süreciyle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte mevcut çalışmaların çoğunlukla yüksek lisans

düzeyinde, tanımlayıcı ve kesitsel tasarımda yürütüldüğü; örneklem kapsamının sınırlı kaldığı ve müdahale temelli araştırmaların yetersiz olduğu görülmektedir.

Bu yönüyle çalışma, Türkiye’de hemşirelik alanında şefkat yorgunluğuna ilişkin lisansüstü tezlerin hangi alanlarda yoğunlaştığını, hangi yöntemsel sınırlılıkları taşıdığını ve gelecekte hangi araştırma alanlarına ihtiyaç duyulduğunu görünür kılmaları bakımından önemlidir. Elde edilen bulgular, şefkat yorgunluğunun yalnızca bireysel bir sorun olarak değil; hasta bakım kalitesi, mesleki doyum, tükenmişlik ve sağlık hizmetlerinin sürdürülebilirliği açısından ele alınması gereken çok boyutlu bir konu olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda gelecekte doktora düzeyinde, nitel, karma yöntemli, boylamsal ve deneysel araştırmaların artırılması; farklı klinik alanları kapsayan çok merkezli çalışmaların planlanması önerilmektedir. Ayrıca hemşirelerde şefkat yorgunluğunu azaltmaya yönelik öz-şefkat, psikolojik dayanıklılık, profesyonel kimlik, sosyal destek ve şefkat memnuniyeti gibi koruyucu faktörleri güçlendiren müdahale programlarının geliştirilmesi önem taşımaktadır. Böylece hem hemşirelerin mesleki iyilik hâlinin desteklenmesine hem de bakım kalitesinin sürdürülebilirliğine katkı sağlanabilir.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Bu araştırma, 2019–2025 yılları arasında YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde erişilebilen ve

Yıl: 2026 Sayı: 1(2) Sayfa:

hemşirelik alanında şefkat yorgunluğu konusunu ele alan lisansüstü tezlerle sınırlıdır. İncelenen tez sayısının az olması, bulguların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu nedenle çalışma, Türkiye’de hemşirelik alanında şefkat yorgunluğu konusundaki lisansüstü tezlerin mevcut durumunu ortaya koyan keşifsel bir inceleme olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca belirli anahtar kelimelerle yapılan tarama, erişime kapalı tezler ve YÖK Ulusal Tez Merkezi dışında kalan çalışmaların kapsam dışı kalmasına neden olmuş olabilir. Çalışmanın 2019–2025 yılları ile sınırlandırılması, pandemi öncesi ve sonrası dönemlerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesini de sınırlandırmaktadır. Gelecekte daha geniş zaman aralığını kapsayan, farklı anahtar kelime setleri ve farklı veri tabanlarıyla yürütülen, gelişmiş bibliyometrik analizleri içeren çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Çıkar Çatışmaları

Yazarlar bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Yazarların katkıları

Ş.G.M.; araştırma, veri toplam, metodoloji, yazma, düzenleme.

A.Z.; kavramsal analiz, yazım-inceleme, araştırma.

F.Z.K.; kavramsallaştırma, biçimsel analiz, düzenleme-denetim.

Teşekkür/Destekleyen Kuruluş (Yok)

KAYNAKÇA

- Bian, J., Chen, F., Fang, S., & Wang, Y. (2025). Self-compassion intervention programs for nurses: A scoping review. *Healthcare*, 13(2), 177. <https://doi.org/10.3390/healthcare13020177>
- Coetzee, S. K., & Laschinger, H. K. S. (2020). Toward a comprehensive, theoretical model of compassion fatigue: An integrative literature review. *Nursing & Health Sciences*, 22(3), 546–557. <https://doi.org/10.1111/nhs.12709>
- Figley, C. R. (2019). *Compassion fatigue: Coping with secondary traumatic stress disorder in those who treat the traumatized*. Routledge. (Orijinal çalışma basım yılı 1995)
- Hofmeyer, A., Taylor, R., & Kennedy, K. (2021). Fostering compassion and resilience in nursing students during the COVID-19 pandemic: A qualitative study. *Nurse Education Today*, 102, 104892. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2021.104892>
- International Council of Nurses. (2025). *International Nurses Day 2025 report: Our nurses. Our future. Caring for nurses strengthens economies*.
- Jarrad, R. A., & Hammad, S. (2020). Oncology nurses' compassion fatigue, burn out and compassion satisfaction. *Annals of General Psychiatry*, 19, 22. <https://doi.org/10.1186/s12991-020-00272-9>
- Jones, A., & Kelly, D. (2021). Whistleblowing and patient safety: The ethical cost of caring in contemporary nursing. *Journal of Clinical Nursing*, 30(5-6), 612–620.
- Kelly, M., & Jones, S. (2023). The impact of compassion fatigue on patient safety outcomes: A systematic review. *Journal of Nursing Management*, 31(2), 145–158.
- Lewandowska, K., Weisbrot, M., Cieloszyk, A., Mędrzycka-Dąbrowska, W., Krupa, S., & Ozga, D. (2020). Impact of alarm fatigue on the work of nurses in an intensive care environment: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(22), 8409. <https://doi.org/10.3390/ijerph17228409>
- Li, L. Z., Yang, P., Singer, S. J., Pfeffer, J., Mathur, M. B., & Shanafelt, T. (2024). Nurse burnout and patient safety, satisfaction, and quality of care: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Network Open*, 7(11), e2443059. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2024.43059>
- Lobo, R., Kumar, S. P., & Tm, R. (2024). Professional quality of life among mental health nurses: A systematic review and meta-analysis. *International Journal of Mental Health Nursing*, 33(6), 2005–2025. <https://doi.org/10.1111/inm.13424>
- Michels, E. A. M., Gilbert, S., Koval, I., & Wekenborg, M. K. (2025). Alarm fatigue in healthcare: A scoping review of definitions, influencing factors, and mitigation strategies. *BMC Nursing*, 24(1), 664. <https://doi.org/10.1186/s12912-025-03369-2>
- Ortega-Campos, E., Vargas-Román, K., Velando-Soriano, A., Suleiman-Martos, N., Cañadas-de la Fuente, G. A., Albendín-García, L., & Gómez-Urquiza, J. L. (2020). Compassion fatigue, compassion satisfaction, and burnout in oncology nurses: A systematic review and meta-analysis. *Sustainability*, 12(1), 72. <https://doi.org/10.3390/su12010072>
- Öztürk, H., Kaya, S., & Demir, N. (2025). Türkiye'de hemşirelik araştırmalarının dün ve bugün: Bir meta-analiz denemesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 27(1), 12–28.
- Peters, E. (2018). Compassion fatigue in nursing: A concept analysis. *Nursing Forum*, 53(4), 466–480. <https://doi.org/10.1111/nuf.12274>
- Peters, E. (2023). *Emotional labor and nursing: Modern challenges in clinical practice*. Oxford University Press.
- Rizo, S., Adams, L., & Nelson, J. (2021). Beyond individual resilience: The role of institutional support in mitigating compassion fatigue. *Nursing Outlook*, 69(4), 567–578. <https://doi.org/10.1016/j.outlook.2021.01.012>
- Sabo, B. (2011). Reflecting on the concept of compassion fatigue. *Online Journal of Issues in Nursing*, 16(1), 1.

<https://doi.org/10.3912/OJIN.Vol16No01Man01>

Sinclair, S., Raffin-Bouchal, S., Venturato, L., Mijovic-Kondejewski, J., & Smith-MacDonald, L. (2017). Compassion fatigue: A meta-narrative review of the healthcare literature. *International Journal of Nursing Studies*, 69, 9–24.
<https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2017.01.003>

Smith, J. B., Williams, K., & Brown, T. (2022). Psychosocial risks in nursing: A post-pandemic perspective. *International Journal of Nursing Studies*, 128, 104189.

Stamm, B. H. (2010). *The concise ProQOL manual* (2. baskı). ProQOL.org.

Sullivan, C. E., King, A. R., & Holdren, P. (2022). Compassion fatigue across clinical specialties: A multi-center study. *Journal of Professional Nursing*, 41, 101–110.

<https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2022.04.005>

Wei, J., Yun, Z., Zhang, Y., Liang, Y., Hu, Z., Gao, C., Tang, X., & Liu, H. (2025). Mindful self-care and compassion fatigue in nurses: The chain mediating roles of resilience and professional identity. *Journal of Nursing Management*, 2025, Article 8572654.
<https://doi.org/10.1155/jonm/8572654>

World Health Organization. (2025). *State of the world's nursing 2025: Investing in education, jobs, leadership and service delivery*.

Yılmaz, A. (2024). Hemşirelikte psikolojik dayanıklılık ve öz-şefkat: Kavramsal bir inceleme. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*, 16(2), 245–255.

Yılmaz, S., & Arslan, M. (2024). Klinik hemşirelerde şefkat yorgunluğu ve öz-bakım aktiviteleri arasındaki ilişki. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 27(1), 88–96.